

JUDr. Miroslava Mittelmannová

Advokátka

Majú cudzinci právo na právnu pomoc v konaniach pred cudzineckou políciou?

Právo mať svojho právneho zástupcu v trestnom konaní je všeobecne známe a rešpektované pravidlo. Každý proti komu sa vedie trestné konanie má ústavou, medzinárodnými zmluvami¹ ako aj vnútroštátnymi zákonmi² jasne garantované právo na obhajobu. O tom niet pochyb a v praxi sa to rešpektuje. Majú však aj účastníci iných konaní, konkrétne cudzinci v konaniach pred cudzineckou políciou, právo na právnu pomoc? Ak áno, v ktorých právnych normách je ustanovená? Cieľom tohto článku je nájsť odpovede na tieto otázky a zistiť, či aj cudzincom zdržiavajúcim sa na Slovensku, legislatíva garantuje prístup na právnu pomoc vtedy, keď to potrebujú.

Právo na právnu pomoc znamená, že osoba má možnosť účinne hájiť svoje práva a oprávnené záujmy prostredníctvom kvalifikovanej osoby. Kvalifikovanou, odborne spôsobilou osobou na poskytovanie právnej pomoci je právny zástupca, väčšinou advokát, ktorý zastupuje klienta v konkrétnom konaní, podáva v jeho mene návrhy, žiadosti, opravné prostriedky, odvolania, žaloby, nazerá do spisu, zúčastňuje sa jednotlivých úkonov, pojednávaní, dohliada nad zabezpečením procesných práv účastníka konania a poskytuje klientovi relevantné právne rady, ktoré mu umožňujú kvalifikovane sa rozhodnúť.

Zákon o pobyte cudzincov³ je lex specialis pokiaľ ide o konkrétnu úpravu konaní cudzincov vo veciach ich vstupu⁴, pobytu, administratívneho vyhostenia a zaistenia. Vo všetkých týchto konaniach rozhodujú jednotlivé policajné útvary o právach a oprávnených záujmoch cudzincov a výrazným spôsobom ovplyvňujú ich právne postavenie. Zákon explicitne garantuje prístup k právnej pomoci len pri niektorých druhoch konaní, konkrétne ide o konanie vo veci administratívneho vyhostenia⁵, o konanie vo veci zaistenia⁶ a o konanie vo veci zaistenia žiadateľa o azyl⁷.

---

¹ Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 209/1992 Zb.

² Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

³ Zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁴ Okrem úpravy schengenských víz

⁵ Podľa ustanovenia § 77 ods. 7 zákona o pobyte cudzincov „cudzinec proti ktorému sa vedie konanie o administratívnom vyhostení, môže sa dať zastupovať advokátom alebo iným zástupcom, ktorého si zvolí;

Pri vstupe cudzincov a pri ich pobyte však akákoľvek úprava a garancia prístupu k právnej pomoci v zákone o pobyte cudzincov absentuje. Znamená to, že cudzinci v týchto konaniach nepotrebujú právnu pomoc? V súvislosti s pobytovou agendou podávajú cudzinci ako účastníci konania často krát napríklad vysvetlenie alebo vyjadrenie podľa zákona o Policajnom zbore⁸, v rámci ktorého objasňujú policajnému útvaru dôležité skutočnosti týkajúce sa ich pobytu. Do výkonu práv cudzincov môže cudzinecká polícia zasiahnuť napríklad v prípade začatia konania o zrušení pobytu. Pomocnú ruku pri riešení otázky právneho zastúpenia v pobytovej agende nám v týchto prípadoch poskytuje priamo samotný základný zákon štátu – Ústava Slovenskej republiky⁹.

Článok 47 ods. 2 ústavy upravuje, že „každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.“ Z dikcie tohto ustanovenia vyplýva, že právo na právnu pomoc sa garantuje každému, to znamená nielen občanom Slovenskej republiky, ale aj cudzincom. Dokonca, „ústava v tomto prípade zaručuje viac práv ako Dohovor¹⁰, pretože právo na právnu pomoc nepriznáva iba v trestnom konaní, ale v každom konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy.“

Spojenie právo na právnu pomoc sa priznáva za podmienok ustanovených zákonom je možné podľa Komentára k ústave¹¹ vykladať viacerými spôsobmi:

- a) „Toto právo sa priznáva, ak zákon výslovne ustanovuje, že účastník konania môže mať právneho zástupcu („Účastníci konania, ich zákonní zástupcovia a opatrovníci sa môžu dať zastupovať advokátom...“ - § 16 ods. 1 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní).

---

zástupcom môže byť len fyzická osoba s plnou spôsobilosťou na právne úkony, ak v odseku 8 nie je ustanovené inak. V tej istej veci môže mať osoba uvedená v prvej vete len jedného zvoleného zástupcu.“

Podľa ustanovenia § 77 ods. 8 zákona o pobyte cudzincov „štátny príslušník tretej krajiny je oprávnený získať právne zastúpenie v rozsahu a za podmienok, ktoré ustanovuje osobitný predpis.“

Podľa ustanovenia § 77 ods. 9 zákona o pobyte cudzincov „policajný útvar poučí, proti ktorému sa vedie konanie o administratívnom vyhostení, o jeho právach a povinnostiach, najmä o právach podľa odsekov 7 a 8.“

⁶ Podľa § 90 ods. 1 písm. c) zákona o pobyte cudzincov „ak štátny príslušník tretej krajiny o to požiada, bezodkladne mu umožniť vyrozumieť o zaistení niektorých z blízkych osôb a jeho právneho zástupcu.“

⁷ Podľa § 88a ods. 4 zákona o pobyte cudzincov „žadateľ o udelenie azylu je oprávnený získať právne zastúpenie v rozsahu a za podmienok, ktoré ustanovuje osobitný predpis.“ Podľa § 90 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona o pobyte cudzincov „policajný útvar je povinný zabezpečiť poučenie štátneho príslušníka tretej krajiny bezprostredne po jeho zaistení v jazyku, ktorému rozumie, o možnosti vyrozumieť o zaistení niektorých z blízkych osôb a jeho právneho zástupcu.

⁸ Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore

⁹ Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

¹⁰ Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 209/1992 Zb.

¹¹ Drgonec, Ján: Ústava Slovenskej republiky, Komentár, 2. vydanie, ISBN 80-89122-38-8, Heuréka 2007

- b) Toto právo sa priznáva vždy, ak osoba potrebuje právnu pomoc a zákon tomu, koho o právnu pomoc požiada, umožňuje, aby právnu pomoc poskytol.
- c) Toto právo sa priznáva vždy, keď sa rozhoduje o právnom postavení oprávnenej osoby.¹²

Základné právo na právnu pomoc za podmienok ustanovených zákonom podlieha všeobecnej ochrane základných práv určenej v čl. 13 ods. 2 až 4 Ústavy Slovenskej republiky.¹³ Podľa znenia týchto ustanovení možno medze základných práv a slobôd upraviť za podmienok ustanovených ústavou alebo zákonom, pričom akékoľvek zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky a pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel a takéto obmedzenia sa môžu použiť len na stanovený cieľ.

Otázkou prístupu k právnej pomoci sa zaoberali ako Ústavný súd Slovenskej republiky, tak aj Najvyšší súd Slovenskej republiky. Z nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky¹⁴ vyplýva, že „právu na právnu pomoc podľa článku 47 ods. 2 ústavy zodpovedá povinnosť štátneho orgánu alebo orgánu verejnej správy vytvoriť podmienky pre dostupnosť právnej pomoci, a to v rozsahu konania pred príslušným orgánom.“ To znamená, že v prípade konaní pred cudzineckou políciou majú policajné útvary nielen povinnosť poučiť cudzincov o možnosti zvoliť si právneho zástupcu, ale aj vytvoriť také podmienky, aby cudzinci mali reálnu možnosť mať svojho právneho zástupcu. Reálna možnosť v sebe zahŕňa aj reálnu dostupnosť k právnej pomoci. V podmienkach Slovenskej republiky by cudzinecká polícia mala cudzincovi poskytnúť súčinnosť pri zabezpečovaní právneho zástupcu, či už zo zoznamu advokátov Slovenskej advokátskej komory, Centra právnej pomoci alebo mimovládnych organizácií, ktorí majú taktiež k dispozícii spolupracujúcich advokátov.

Najvyšší súd Slovenskej republiky na margo prístupu k právnej pomoci v rozsudku¹⁵ uviedol, že prístup k právu na právnu pomoc „neznamená, že pre jeho naplnenie stačí formálne poverenie konkrétnej osoby právnym zastupovaním“ a zdôraznil, že je to „splnené až vtedy, ak osoba – cudzinec – v prerokúvanom prípade navrhovateľ, má prístup k právnej službe, keď to považuje za nevyhnutné.“ „Vzhľadom na to, že navrhovateľ v – pre neho – kritickom čase

---

¹² Drgonec, Ján: Ústava Slovenskej republiky, Komentár, 2. vydanie, ISBN 80-89122-38-8, Heuréka 2007, str. 476

¹³ Ibidem, str. 476

¹⁴ I. ÚS 58/2001

¹⁵ Sp. zn.: 10SžA/9/2014-66

nemal k dispozícii ani právneho zástupcu (ani tlmočníka), nemohol bez pochybností, či si týmto postupom nepríťaží, riadne vyplniť dotazník a teda nebolo možné v ďalšom konaní pričítať v jeho neprospech, že s orgánmi hraničnej a cudzineckej polície nespolupracoval...“

Z judikatúry slovenských súdov, ako aj z Komentára k ústave¹⁶ vyplýva, že ktorýkoľvek cudzinec má právo sa dovolávať svojho základného práva na právnu pomoc v akomkoľvek konaní podľa zákona o pobyte cudzincov, resp. iných zákonov uskutočňujúcim sa na území Slovenskej republiky a pred akýmkoľvek orgánom štátnej správy, resp. orgánom verejnej správy, čiže aj pred cudzineckou políciou. Prístup cudzincov k právnej pomoci musí byť reálne dostupný a nielen formálne zabezpečený. Poučenie o možnosti zvoliť si právneho zástupcu musí v sebe zahŕňať aj faktickú možnosť mať prístup k právnenému zástupcovi. Ústava Slovenskej republiky vo svojom článku 47 ods. 2 poskytuje cudzincom ďaleko širšiu úpravu a garanciu prístupu k právnej pomoci ako je ustanovená v samotnom zákone o pobyte cudzincov. A keďže zákon o pobyte cudzincov upravuje prístup k právnej pomoci len v súvislosti s niektorými druhmi konania a nie so všetkými, môže sa cudzinec ako účastník konania dovolávať prístupu k právnej pomoci priamo z ústavy. Nezabezpečenie prístupu k právnej pomoci totiž znamená porušenie ústavou chráneného základného práva na právnu pomoc.

Autorka: JUDr. Miroslava Mittelmannová, advokátka spolupracujúca s občianskym združením Liga za ľudské práva

Tento článok vznikol v rámci projektu „Právna poradňa pre pobyť a občianstvo 4“ podporeného Európskou úniou z Európskeho fondu pre integráciu štátnych príslušníkov tretích krajín Solidarita pri riadení migračných tokov. Názory prezentované v článku sú výlučne názormi autorky. Európska komisia nezodpovedá za obsah ani akékoľvek použitie informácií obsiahnutých v tomto článku.

¹⁶ Drgonec, Ján: Ústava Slovenskej republiky, Komentár, 2. vydanie, ISBN 80-89122-38-8, Heuréka 2007, str. 476